

Олексій ЗЛАТОГОРСЬКИЙ, Тарас ВЕРБА (Луцьк)

РЯТІВНІ ДОСЛІДЖЕННЯ У с. БУДЯТИЧІ 2013 РОКУ

У відповідності до договору №443-В від 29 липня 2013 року з Волинською єпархією Української Православної церкви Київського Патріархату з ДП «Волинські старожитності» «НДЦ» «ОАСУ» ІА НАН України, на підставі кваліфікаційного документу – Відкритого листа №030/00381 від 16.12.2011 р. проводилось археологічні дослідження на території нововиявленої пам'ятки археології – двошарового поселення ранньослов'янського часу та давньоруського періоду у с.Будятичі Іваничівського району

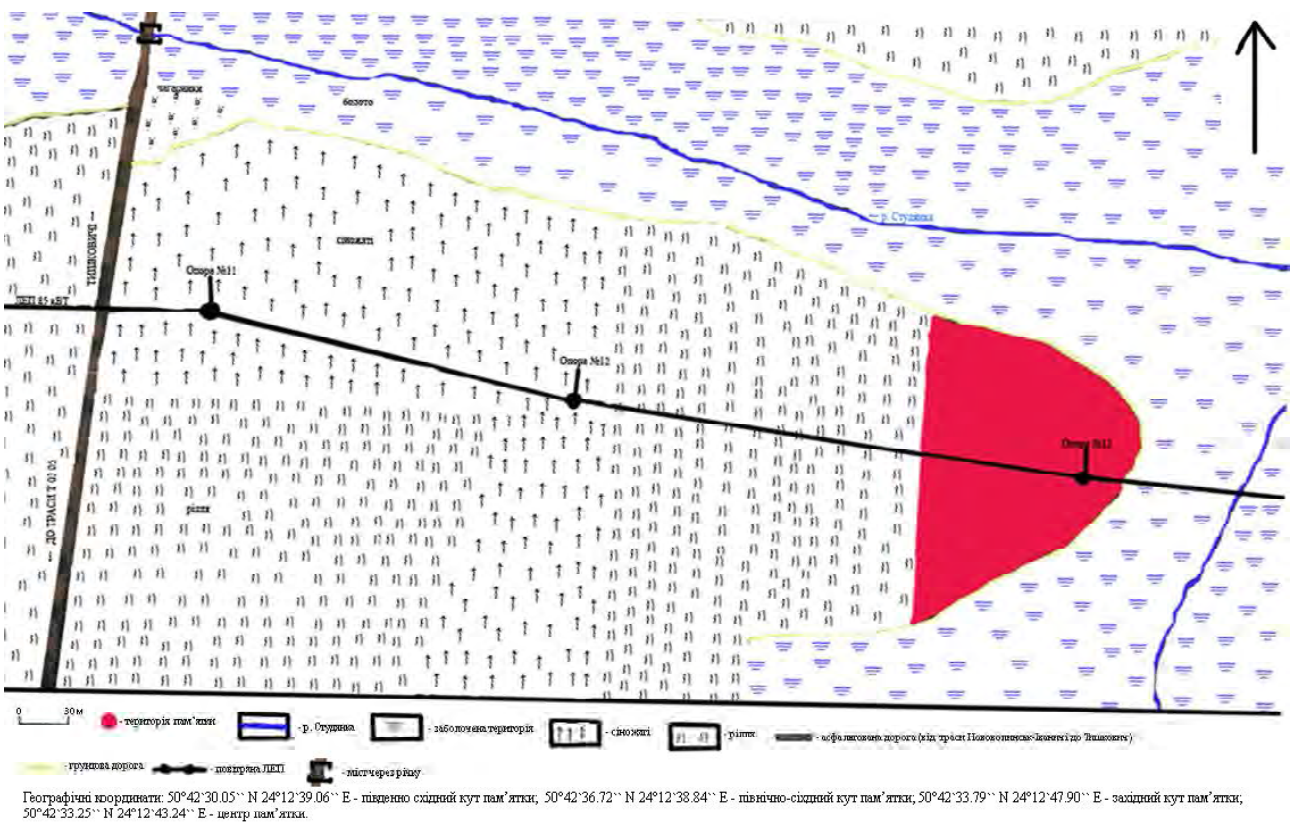

Рис.1. Топографічна схема розташування пам'ятки.

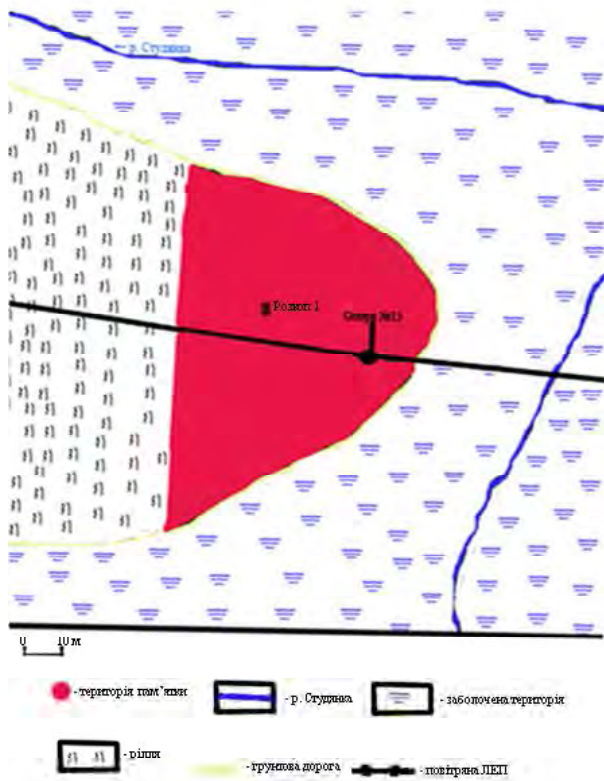

Рис.2. Топографічна схема розташування розкопу.

Рис.3. Пам'ятка на фото Гугл.

XLVIII.

W Łucku 31. grudnia 1450 roku.

Wielki książę Świdrygajło nadaje słudze swemu Mytkowi, krewnemu Niemiry starosty Łuckiego, następujące dobra: w peremilskim powiecie wieś Lipe, we włodziemskim wsie: Budiatycze, Tyszkowicze, Dubrowicę, Laszną i Stiahy.

Мѣ|и|л[о]стѣю б[о]жью мы великий кн[язь] Шентрикгайлъ Сѣлькнрдовичъ чинимъ знаменито симъ нашимъ листомъ каждому доброму нынешнимъ и потомъ боудущимъ ктожь на него оузреть лбо чтоучи его оуслышитъ, комоужь коли боудеть его потребно: оузрѣши есмо знаменитою намъ слоужбоу а николи незамешканую слоуги нашего кѣрного пана Митка^{a)}, племянника пана Немири старосты луцкого, и мы добравши са с наш|и|ми кн[язи], с наш|и|ми паны, с нашею радою даан есмо емоу село Липою¹⁾ оу перемильскомъ повѣте сз овѣма^{b)} бер|е|ги стакоу и со манномъ и со мшанцом^{c)}, с мытомъ; а дроугое село на погорьи оу волод|и|мерьскомъ повѣте Боудятичи²⁾, а Тишковичи³⁾, а Доубровица⁴⁾, а Лкшна и Стаги⁵⁾ со всѣми тыми доход|ы| и приход|ы|^{d)}, што к тымъ селомъ широко и шкроугло слоушаетъ и тагнеть тыми разы, с полем, з рольами, из ган, из доубровами, з лѣсы, с пасеками, з ловици, з реками, сз шзеры, со малыны, исз ставы и ставици, изз зереманы, з волоты, з роудами, исз сѣножатями, с крыницями, с потоки, из воры, из вортхными земами, со всѣми правы, со всѣми пожитки, ничого совѣ не вымемлючи. Можеть совѣ полѣпшивати и соросширивати, на новом корєни посадити^{e)}. а даан есмо на-предреченому паноу Митку^{f)} сверха выписана села емоу вѣчно на веки непорочино. Можеть штдати и продати и на цє|р|к|о|вь по своей д|о|у|ши дати и ближнемоу своему изз своей роуки дати и под|а|р|овати по немъ боудущомъ. Я при томъ былн светки рад|а| наша: кн[язь] Иванъ Басилевичъ, а брат его кн[язь] Мнхайло маршалокъ нашъ, а панъ Козаринъ Резановичъ, а пан Немира староста луцкий, а пан Анд|р|ѣй Болотовичъ, а пан Баско Гоулевичъ, а Ивашко Невзланчъ, а иных много добрых при том было. а ещє на потверженне сего нашого листа, про лѣпшее свед|о|цтво и твердость, и печат нашу казали есмо приѣксити к сємоу листоу. Дан и пис|а|нъ в Луцкоу, декабра ѿд. день, в лѣта Исоус|а| Хри|ст|о|ва рожества ѿ. лѣтъ ѿ. ста и шєсть-дєсєт лѣтъ⁶⁾.

Приказъ кн[язя] Мнхайла Басилевича; Юшко писалъ⁷⁾.

Oryginał pergaminowy; pieczęć zawieszona na sznurku z pelii pąsowej odpadła, pozostał tylko sznurek. — Długość oryginału 23, a szerokość 28 centymetrów.

a) W nr. 50. czytamy: „Мншка“. — b) w nr. 50: „Липю и ока берєги“. — c) potok, który płynie tąką mchem porosłą — tu może ma się rozumieć młynówka? — d) „лохъ и приходъ“. — e) czytamy: „подсатити“. — f) opuszczone.

Рис. 4. Князь Свидригайло надає Миткові, племіннику луцького старости Немири Резановичу село Липа в Перемильському повіті та у Володимирському повіті «на Погорьї» — села Будятичі, Тишковичі, Дубровицю, Лішню і Стяги [Archiwum ksiąg Łubartowiczów Sanguszków... - S. 45-46].

Фото 1. Липна кераміка та глиняна обмазка з розкопу.

Фото 2. Кружальна кераміка з розкопу.

Фото 3. Панорама пам'ятки з півдня.

*Фото 4. Початок робіт.
Зняття верхнього шару.*

*Фото 5. Завершення робіт. Зачистка
розкопу на рівні материка (0,95 м).*

Волинської області.

Дослідження проводилось експедицією ДП «Волинські старожитності» ДП «НДЦ» «ОАСУ» ІА НАНУ під керівництвом Златогорського Олексія у жовтні-листопаді 2013 року. У складі експедиції працювали заступник директора Панишко Сергій, наукові співробітники Верба Тарас, Вашета Михайло, лаборанти Затворницький Віталій, Фурманюк Руслан, Шабловський Сергій, Штець Юрій.

Метою досліджень було виявлення пам'ятки слов'янського часу на території села Будятичі. Основне завдання полягало у виявленні та дослідженні історичного культурного шару, з'ясування топографії пам'ятки та атрибуція виявлених об'єктів.

Село Будятичі знаходяться на заході області, на південно-східній околиці міста Нововолинська на Волинській височині. Невелике розчленування рельєфу села обумовлене басейнами річок Західний Буг та Луга. Через село протікає р. Студянка (в минулому – Гнида), права притока р. Західний Буг. Вона є водорозділом між Будятичами і присілкою Русовичами. Студянка була повноводною річкою, щирини її сягала 4-6 метрів, глибина 1,5-2,5 м. На сьогодні на місці річки лишилися місцями болотяні рівчаки або болотяні зарослі. Є невеликі яри. В селі є цілоще джерело. В межах села знаходяться кам'яновугільні відклади.

Пам'ятка знаходиться за 2 км на північний захід від села, на не високому напівовальному місці лівого берега р. Студянки, висотою до 3 м над рівнем заплави, на площі до 2 га. З півночі вона обмежена заплавою річки, із заходу та півдня – болотом, зі сходу – ріллею (Рис.1). Пам'ятка частково пошкоджена ріллею, але більша її частина використовується під випас худоби.

Найдавніша відома документальна згадка про село відноситься до 31 грудня 1450 року. Тоді князь

Свидригайло за вірну службу надав Миткові, племіннику луцького старости Немирі Резановичу село Липа в Перемильському повіті та у Володимирському повіті «на Погорь» – села Будятичі, Тишковичі, Дубровицю, Лішню і Стяги [Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków...- S.45-46]. Деякі сучасні українські дослідники припускають, що у с.Будятичах народився князь Володимир Святославович. Вони посилаються на те, що назва волинських Будятич є мовно наближеною до літописного села Будятиного чи Будятиної весі [Диба Ю.]

Дослідження проводилось у центральній частині пам'ятки. По лінії південь-північ було розбито розкоп розмірами 4x2 м. Під час досліджень рівень дна розкопу було доведено до чіткого материка жовтого кольору і глибина його становила 0,95 м від денної поверхні. Стратиграфія розкопу наступна: 0,0-0,25 м – гумусований суглинок; 0,25-0,95 м – шар темного суглинка, в якому зустрічалися поодинокі знахідки ліпної та кружалної кераміки. Об'єктів виявлено не було.

Опис знахідок. Ліпна кераміка. Було виявлено 5 фрагментів горщиків, з них – 4 стінки та 1 вінчик (Фото 1:2). Це середні за розмірами посудини витягнутих пропорцій з ледь наміченою шийкою та пологими плечиками, з середнім випалом, помаранчевого кольору ззовні і чорного зсередини, тісто з незначними добавками кременю. Ця кераміка відповідає варіанту 2 посудин виду I празько-корчацької культури за класифікацією І.П.Русанової [Русанова, рис.2]. У 2005 подібна кераміка виявлена експедицією Д.Н.Козака на березі Хрінницького водосховища Рівненської області. Тоді дослідником вона була продатована першою половиною VI ст., а поселення визначено як перше і єдине на Волині поселення празько-корчацької культури ранніх слов'ян того часу [Козак].

Кружална кераміка представлена 2 вінчиками, 1 стінкою та 1 денцем. Це посудини з розширеним вінчиком, який трохи набирає манжетної форми та з орнаментом з прямих заглиблених ліній (Фото 2). Горщики мають білий та сірий кольор, змішану тришарову структуру на зламі, домішку піску в глиняному тісті. Датуються вони IX-X ст. і відомі на багатьох пам'ятках Правобережної України.

Таким чином, розвідками та розкопками було виявлено і досліджено нову пам'ятку у басейні р.Західний Буг – поселення ранньослов'янського часу початку VI ст. та IX-X ст. Це друге відоме на Волині поселення празько-корчацької культури початку VI ст. Вигідне топографічне розташування на мисі, оточеному річкою та болотом дало можливість заселятися на ньому і у IX-X ст. Наявність у культурному шарі кераміки періоду народження і дитинства Володимира Святославовича підтверджує ймовірність його перебування у Будятичах. Проте для підтвердження цієї версії необхідні масштабні дослідження всієї пам'ятки на площі 2 га.

1. *Archiwum książąt Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie*. – Т.1. 1366-1506. – Lwow, 1887.

2. Диба Ю. *Літописне Будятино (про місце народження князя Володимира Святославовича та розташування найдавнішої церкви Пресвятої Богородиці) // П'яті «Ольжині читання»*. – Львів-Броди, 2011. – С.23-28.

3. Козак Д. *Нова ранньосередньовічна пам'ятка східних слов'ян на Волині // Археологічні студії*. Вип.3. – Київ-Чернівці, 2008. – С.17-25.

4. Русанова И.П. *Славянские древности IV-IX вв. между Днепром и Западным Бугом // САИ*. – 1973. – Вып. Е 1-25.